

„Sveta vodica“ II

Javno obraćanje našeg premijera gospodina Andreja Plenkovića „urbi et orbi“ čekano je i dočekano kako priliči dobro napisanom scenariju. Na žalost sadržaj Poslanice našeg Premijera, usprkos ozarenosti predstavnika državnih institucija, nije terapija koja će pomoći u savladavanju krize. Što više, Premijer je implicite poslao važno upozorenje koje valja zapamtiti, kako bi rekao naš Premijer, jer je granica kojima se neće pomagati određena manjim padom ukupnog prihoda od dvadeset posto.

U krizi makroekonomske mjere se donose temeljem mikroekonomske analize i procjene. Dio predstavlja cjelinu samo ako je riječ o slučajnom statističkom uzorku koji se korigira za moguću grešku. Kada se analizira gospodarstvo tada valja procijeniti kako se mjere reflektiraju na pojedine grane, s jedne strane, i, s druge strane, na veličinu tvrtke, te, s treće strane, na učinke visine organskog sastava kapitala (kapitalne opremljenosti rada). Jasno, postoje i drugi pokazatelji koje je također potrebno imati u vidu, ali navedeni mogu poslužiti kao polazište.

Premijer Andrej Plenković je svjestan dubine krize. Jasno je kazao kako tvrtke koje imaju pad ukupnog prihoda do 20% mogu same savladati krizu. Ta nam izjava puno kazuje. Drugim riječima, premijer Andrej Plenković smatra kako očekuje pad gospodarske aktivnosti od najmanje dvadeset posto. Oni koji su radili u proizvodnji, kao što je to autor ovih redaka, znaju da pad ukupnog prihoda od dvadeset posto ima pogubne učinke na financijski rezultat tvrtke i dramatično smanjuje njezinu vrijednost što, sa svoje strane, predstavlja jasan signal kako daljnje poslovanje tvrtke postaje upitno. Nadalje, Premijer svojom izjavom nam kazuje kako pad od dvadeset posto ne smanjuje porezni kapacitet poreznog obveznika što nam kazuje kako država ima „pravo“ uzimati koliko smatra da joj je potrebno. U Hrvatskoj je rastrošnost države zapanjujuća.

FINA svake godine prezentira javnosti statističke podatke iz završnih računa iz kojih je vidljivo kakva je „krvna slika“ hrvatskog gospodarstva. Predlažem da mu analitičari temeljem podataka procjene učinke što će ih imati smanjenje ukupnog prihoda za dvadeset posto. Drugim riječima, želim naglasiti kako smanjenje ukupnog prihoda nas vraća u 2009. godinu. I dalje, hrvatsko gospodarstvo po veličini dodane vrijednosti se vraća u 1980. godinu. Za mene je to tragičan nalaz.

Zašto predložene mjere nisu dostatne?

Temeljni udžbenici iz mikroekonomije raspravljaju o odnosu fiksnih i varijabilnih troškova. Moram kazati da se je u vrijeme mog formalnog obrazovanja pitanjima troškova posvećivala daleko veća pažnja. Ukoliko dominiraju fiksni troškovi tada pad ukupnog prihoda može dramatično smanjiti učinkovitost odnosno privrednog subjekta. U principu očekuje se gubitak u poslovanju što narodski rečeno znači „smanjenje temeljnog kapitala“. Iz navedenog slijedi da fiksni troškovi značajno determiniraju funkciju ukupnih troškova koja, gle čuda!, nije linearna pa nije moguće pretpostaviti linearno kretanje $\hat{A}$ krivulje ukupnih troškova. Ukoliko neko poduzeće posluje na granici rentabilnosti ili je desetak posto iznad te granice smanjenje ukupnog prihoda od dvadeset posto znači put u stečaj. Uostalom ukoliko se promatra profitabilnost hrvatskog gospodarstva tada je odnos profitne marže i kapitala ispod deset posto.

Struktura cijene svakog proizvoda sastoji se od materijalnih troškova koji su neelastični u kratkom roku. U slučaju korona krize materijalni će se troškovi povećavati. Amortizacija je određena u vrijeme nabavke opreme pa se može smatrati fiksnim troškom. Dio dodane vrijednosti kojom se plaćaju najamnine također su neelastične, poduzeća koja neće imati pristup subvencijama države u visini od 4.000 uvećani za doprinose, pa će smanjenje poslovne aktivnosti predstavljati $\hat{A}$ izdatak koji se neće moći namiriti iz redovnog poslovanja. $\hat{A}$ Iz navedenog slijedi da će poduzeća koja su učinkovitiji dio gospodarstva značajno smanjiti zaposlenost. Preostali rezidualni dio dodane vrijednosti predstavlja profit kojeg ove godine sigurno neće biti, a malo je vjerojatno da će ga biti naredne godine.

Srednje vrijednosti distribucije učinkovitosti - prosjek, medijan i mod – smanjit će se a sama distribucija će se „ojačati“ značaj lijevo strane distribucije. „Krvna slika“ hrvatskog gospodarstva mogla bi se značajno pogoršati.

Umjesto politike i političara naš je Premijer morao angažirati mikro ekonomiste koji bi mu ukazali na pogubne učinke smanjenja ukupnog prihoda od 20% za koji smatra da je prihvatljiv. Veće smanjenje ukupnog prihoda naprosto je pomor u kratkom roku. U Hrvatskoj imamo velik broj dobrih mikro ekonomista koje bi valjalo, kad je riječ o stanju u gospodarstvu, konzultirati i, što je važnije, poslušati.

Poseban će problem u postojećoj krizi predstavljati povećanje preferencije likvidnosti koja će povećati kamatne stope što će dodatno smanjiti poslovnu aktivnost gospodarstva. Nije realno očekivati da će poslovne banke tek tako povećati kreditnu aktivnost prema gospodarstvu.

Ukoliko bi prihvatili prijedlog Premijera postali bi kolektor rastućih gubitaka realnog sektora. Država će morati dati garancije. Gdje je kraj garancijama?

Otežan protok roba i usluga određuje domaću ponudu kao referentnu veličinu. Nasuprot tome imamo potražnju koja je određena monetarnom i kreditnom aktivnošću. Nesklad ponude i potražnje mogao bi rezultirati inflacijom. To je vrlo važno ograničenje o kojem nije ništa rečeno.

Na kraju valja kazati da nas vlada Andreja Plenkovića uvjerava kako su predložene mjere rezultat sustavnog pristupa vlasti gospodarskim problemima u vrijeme krize što znači da će se one mijenjati u zavisnosti o promjeni stanja u gospodarstvu. Gospodo na vlasti oluja razara, a mi čekamo s pravim mjerama. Obrazloženje kako ne znamo do kad će ovaj užas koronavirusa trajati ne znači da nismo u stanju identificirati njezine razorne učinke. Prema tome, mjere moraju biti sada i odmah odlučne a trajat će dok bude potrebno. Implicite se može zaključiti kako našeg Premijera još uvijek brine proračunski deficit koji ga ne bi smio brinuti u ovim dramatičnim uvjetima. Restrukturiranje države je problem koji se mora riješiti. Mikro ekonomisti bi kazali kako su nam nedopustivo visoki jalovi fiksni i varijabilni troškovi na što ukazujem godinama.